

ZA DAN MLADOSTI SMO IZBRALI

V prejšnji številki Naše skupnosti smo predstavili avtorje oziroma dela, ki so označevali drugo polovico 30 let, tj. čas pred II. svetovno vojno. Sedaj pa stopamo v leta narodnoosvobodilnega boja. Za tiskanje večjih stvaritev štiriletna vojna seveda ni bila najprimernejša, a avtorji so nosili v sebi vse neizčrpno bogastvo doživetij in spoznanj, jih – predvsem pesniki – že tudi oblikovali, a večini je šele osvoboditev razmahnila pero in na široko odprla vrata tiskarn. Trideset let je minilo od onih sončnih majskih dni. Oboroženi boj je dobil svoje nadaljevanje v boju za novo, socialistično samoupravno družbo in sredi tega boja so izhajala dela, katerih izbor objavljamo v tej številki.

MANICA LOBNIK, iz Jarenine (Slovenske górice) je kómaj 47-letna proti koncu I. 1974 tragično umrla. Kot mladenka je sodelovala v NOB, nato pa se je prek različnih mest ustalila v Mostah. Od tu jo poznamo tudi kot večletno sodelavko Nsk. Izdala je več povesti, romanov in gledaliških del. Odlomek je iz zadnjega, 15. poglavja njenega romana z avtobiografsko osnovo.

MLADE TRAVE

„Še nekaj, tovariš Boštjan,“ sem izdabila in čutila sem, kako mi srce neumno trepetala.

„Ja?“
„Od polnoči dalje sem v osemnajstem letu.“ Do trenutka še nisem doživela takega zmagošlavja kot zdaj, ko sem stopila v osemnajsto leto.

zdelo krilo prekratko in je bilo sploh vse narobe. Potem pa se je vse uneslo in ko jih je nekaj pogledalo za menoj, sem si že bila tudi sama sebi všeč.

Velika restavracija je vrela kot na mitingu. Vame se je ozrlo toliko obrazov, da se je zazdelo, kako mi je ta hip

„Kaj pa ostanek,“ je vprašal natakár.

„Natočite ga komu, ki ima danes rojstni dan,“ se je zasmel Boštjan.

Reka je pljuskala, ko da se v nespečnosti premietava. Boštjan je pripovedoval o reki, ki je tekla pod njihovo hišo: zelena, urna, žuboreča.

„Zelena?“

„Zelena kot mlada trava.“

„Nisem še videla zelene reke.“

„Nisi, ker še nisi videla Soče.“ – „Nekateri sicer ne morejo prehvaliti modrine morja,“ je razlagal, „Toda videla boš, da česa lepšega, kot je zelena reka, na svetu sploh ni.“

„Kaj ne poveš,“ se je razveselil, „to pomeni, da si že tako rekoč osemnajst let stara?“ Gledal me je zavzeto, ko da me prvič vidi in se čudi mojemu junaštvu. „Tak, obrni se vendar,“ me je zavrtel „da presodim, če si ti ta leta poznajo.“ Obračala sem se, obračala, da je soba zaplesala in me je smeje se prestregel.

„Si že kdaj spila za svoj rojstni dan kozarec vina?“

„Bi morala?“

„Seveda, to vendar spada k rojstnemu dnevu!“

„Tako? Je to dobro ali slabo?“

„Vrag ve, ni vredno razmišljati, tako pač je. Midva bova to storila tako, da bo dobro!“

Oddahnila sem si: Boštjan bo že gledal, da bo vse prav.

„Nič več vojne, lahko se za nocoj kako drugače oblečeš,“ me je ustavil, ko sem že nameravala iti.

Potem se je nogavica zasukala in je čevljev žulil in se je

zdrknil med nje tisti, ki ga iščem in ga v tej zmedeni ne bom mogla najti. Stisnil me je strah, brezup me je hotel obrniti in odgnati. Toda vedela sem, da me zunaj čaka brezupna samota in če Boštjana ne bom našla tu, ga ne bom mogla nikjer iskati.

Sedel je sam zase, krčevito, ko da brani malo mizo in edini prazni stol v tem prostoru. Imel je črno obleko in belo srajco in bil je blede, da sem se prvi trenutek prestrašila, da mu je kdo umrl. Potem sem se domislila, da je to najbrže slavnostna obleka in pogumno sem se prerivala k mizi. Vstal je in togo sva stala vsak sebi. Videla sem njegove okorne roke in se spraševala, če vidi on moje. Strašno sva se trudila, da bi slišala njega kaj reči. Ko sva hotela sestiti, sva spoznala, da nama je nekdo zmaknil stol. Zdaj sva se prvič zasmela.

Pri točilni mizi so nama odprli buteljko in nama napolnili kozarca.

„Kdaj bom videla,“ sem zamrmrala in čutila, kako se dvigne v meni neznano, toda mogočno upanje. Obstal je, me pogledal in se zamislil: „Veš kaj,“ se je odločil, me prijel za roko in stekel, „vzela bova avtomobil in do svita bova ob reki.“

Tekla sem, toda težko sem ga dohajala. Sezula sem se in noge so se dotikale hladne, goste mlade trave. Čutila sem, kako jim topla stopala pobirajo roso, obžalovala sem, toda drugače nisem mogla.

„O, Dušica,“ je Boštjan kdaj pa kdaj zmagošlavno vzkliknil in mi stisnil dlan, da sem začutila, kako se mi krhka mlada trava pod nogami raztaplja.

Rada bi se ozrla, toda bala sem se pohojene sledi. Tekla sva vedno hitreje, neučakana, da bi naju svit ne prehitel in v ranem jutru mi je svet orjaški in poln zelenja kipel na proti in zagitnjaval vse, kar se ni skladalo in stapljalo s tem zelenjem.

IGOR TORKAR – BORIS FAKIN se je rodil leta 1913 v Kostanjevici na Krasu. Diplomiral je iz kemije v Ljubljani. Med vojno je bil kot aktivist OF zaprt in dve leti v Dachau ter Sauehausnu.

Po osvoboditvi je dobrega četrstoletja živel na Zaloški cesti v Mostah – spominjamo se ga tudi kot Zlatousta v Pavlihi – bil v tem času direktor slovenske kemijske industrije, pa med „dachauci“ in profesor na akademiji upodabljaljoče umetnosti; sedaj – upokojen – na Viču pod Rožnikom neumorno še naprej snuje, predvsem gledališka dela, ki je z njimi vsa leta po osvoboditvi dejal „zrcalo času“. Izdal je več komedij in satir: Velika preizkušnja, Pravljičica o smehu, Pisana žoga, Pozabljeni ljudje, Delirij, Svetloba sence, Balada o črnem noju, Balada o taščici, Zlata mladina, Požar, Revizor 74.

Izdal je tudi dve pesniški zbirki: Blazni Kronos in Jetniški soneti ter lirsko – epsko poemo Kurent. Prav iz te pesnitve, ki jo je na osnovi medvojnih zapisov in z adekvatnimi risbami Nikolaja Pimata izdal že leta 1946, smo izbrali zaključne tercine.

KURENT

Naenkrat predrami ga strojnica pok
in komaj še skrjuje za smreke se vitke,
stopila na jaso je zvezanih rok

dekle partizanka ujeta sred bitke.
Na prsi ji strojnico Nemeec ravna ...
Sekunde pred smrtjo ... da res niso bridke?

Dekle se kot roža na soncu smehljala!
Ponosna še grudi si mlade razgala:
kar puška poljub naj krvavi jim da ...

„Mi bomo obstali kot bori na skali
in rasli za novo krajino sveta,“
od grudi so v Kurenta žarki sijali,

pregnali iz duše mu dvoma somrak!
In strašen, polblazen od smreke je risnil,
pograbil na jasi je kamen težak,

ga divje s koščenimi prsti je stisnil
in v hipu je Nemcu lobanjo razbil,
da pes le potihno in votlo je vrnil,

obležal na jasi negiben, krvav ...
Iz rane le pasjih možganov mu sok
počasni prek čela in lic je curjal ...

In Kurent se sklone, iz mrtvih mu rok
drhte brzostrelko nabito izbije
in strašen zravna se nad truplom ves slok,

v slovesnosti rase, da z ram se mu vije,
vihra palerina kot prapor in napad
in strojnica v pesti grozeče mu sije,

kot meč Gabrijelov, ko gnal je svojat!
In Kurent zakliče: „Trpeli, trpini,
stoletja kot ovce smo sredi ograda,

in jaz sem le godel v brezupa sivini –
a danes spoznavam stoletni svoj greh ...
Zdaj s tole igral bom na boj domovini,“

zažuga nad glavo z mašincó v pesteh.
In brž v pelerino zavije violino –
saj zanjo ni časa v teh velikih dneh!

Dekle partizanka še z grudi belino
pristopi, mu vzame obraz med dlani,
poljubi mu starčevskih vek srebrnino ...

In Kurentu sreča oko zamgeli:
„Me Zemlja Slovenska je zdaj poljubila,
hvaležnost vrniti poljub ji želi.“

In grudi ponudi junaška mu vila.
In Kurentu starčevska glava le hip
med mlade je grudi pobožno vtonila ...

Zdaj Kurentu v žilah mladosti utrip
pognal rdečico je v starčevsko lice:
„Hura, zdaj na borbo čez dole in hrib!“

V neslučenem žaru gore mu zenice
in Kurent gre z Zemljo Slovensko v korak!
Prek polj in poljan in čez gora, gorice

skoz borbe v svobodo, v svetlobo skoz mrak!
Neutrudno koraka, prešerno prepeva!
In grejo za Kurentom, grejo v korak

in vrsta je večja od dneva do dneva
iz drobne meglice goreč je oblak –
očetje, sinovi in žena in deva

skoz borbe v svobodo, v svetlobo skoz mrak
še mehke otročje nožice je gnalo.
In Kurent jih vodi in vriska junak

na hrbtu mu v culi opleta godalo,
klobuk je prešerno potisnil nazaj,
v rokah brzostrelka na strel je napeta
in srajca na prsih vihra mu odpeta,
na ustnah žari mu Svobode smehljaj.

